

ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОЇ СВІТОБУДОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ ХУДОЖНІЙ КУЛЬТУРІ: КОЛЯДКИ, ЩЕДРІВКИ

Садовенко

Світлана Миколаївна

кандидат педагогічних наук,
доктор філософії (PhD), доцент,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри естрадного
виконавства Інституту сучасного
мистецтва Національної академії
керівних кадрів
культури і мистецтв

Садовенко

Светлана Николаевна

кандидат педагогических наук,
доктор философии (PhD), доцент,
старший научный сотрудник,
доцент кафедры эстрадного
исполнительства Института
современного искусства
Национальной академии
руководящих кадров
культуры и искусств

Sadovenko Svitlana

Ph.D. in Pedagogic Sciences, PhD,
associate professor, Senior Research
Officer, assistant professor of
the variety show Department of
Contemporary Art Institute
of Academy of Managerial Staff in
Culture and Arts

***Анотація.** У статті здійснюється культурологічний аналіз сутності, закладеної в українській народній художній культурі, через розкриття образів ідеальної світобудови у колядках і щедрівках.*

Обґрунтовується, що світоглядні й духовні основи цих культурно-мистецьких об'єктів здатні формувати естетичні ідеали нації, допомагають зрозуміти вектори руху часу в сучасній картині світу.

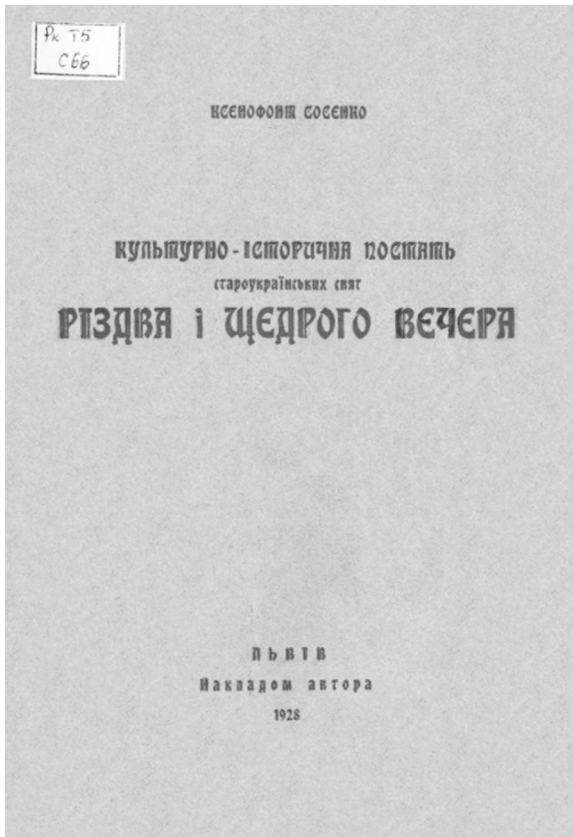
Розкрито головну особливість цих давніх жанрів, яку становить закладений у них невичерпний смисл, що полягає в ідеалізації образу людини у габітусі (вигляді) трьох поколінь — старшого (діда й баби), середнього (батька й матері і молодшого (дітей). Значне місце в них відведено поважанню пращурів, так званому культу шанування предків, культу Роду, що є специфічною сферою, в якій акумулюється конвенційний досвід.

Аргументується, що актуалізація піднятої теми є важливою, потребує спеціальної дослідницької уваги і подальших наукових пошуків у сучасній культурології. Висновок, що виявлення сутності колядок і щедрівок, їх розгляд як носіїв закладеного в них образу ідеальної світобудови має вплив на мотивацію людської спільноти щодо впорядкування своїх взаємовідносин і взаємозв'язків.

***Ключові слова:** українська народна художня культура, колядки, щедрівки, фольклор, ідеальна світобудова, конвенційний досвід.*

***Актуальність теми.** Культура України є унікальним синтезом української національної культури та багатьох етнокультур народів, які територіально і духовно об'єдналися в сучасній Україні. В епоху розвинених інформаційних технологій, глобальної комп'ютеризації виробництва, швидкого та інтенсивного впливу різних культур одна на одну атрофуються і відходять у реліктові сфери життя суспільства особливі внутрішні механізми, закладені в традиційній культурі, по-іншому оцінюються життєві позиції і наново відкривається та сприймається навколишній світ, актуалізуючи тим самим проблеми розуміння світоглядних і духовних основ народної художньої культури, збереження традиційних форм культурного спілкування, а також часово-просторової єдності первісної культури з сучасною [10, 279].*

Активізація історичної пам'яті українського народу сприяє зростанню його національної свідомості, підвищенню інтересу до культурного надбання. Досвід історії засвідчує, що саме завдяки культурній спадщині український народ зберіг своє існування.

Народна художня культура являє собою повноцінний пласт української культури, що пов'язаний із відтворенням світосприйняття народу, його психології, етичних настанов і естетичних прагнень. Процес розвитку народної художньої культури є складною діалектичною взаємодією індивідуальної творчості і колективних традицій збереження її результатів. Отже, народна художня культура не є феноменом елітарним, оскільки апелює до загальної колективної думки та сукупних образних уявлень, здатних формувати естетичні ідеали нації, мотивувати людську спільноту до впорядкування своїх взаємовідносин і взаємозв'язків. Як кожне повноцінне естетичне явище, українська народна художня культура позбавлена головних вад сучасної маскультури, зокрема уніфікації та "заштампованості". Адже артефакти народної творчості в більшості є унікальними, і традиція в них сприймається як реально існуюча колективна думка народу.

Унікальними в українській народній художній культурі є величальні пісні різдвяно-новорічної обрядовості. До таких пісень належать колядки та щедрівки. В них яскраво презентується образ ідеального творення світу. Як підкреслюється у пра-

ці етнологі й священника о. Ксенофонта Сосенка "Культурно-історична постать Староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечера"; "...зовсім самостійний світогляд виявляють Колядки, присвячені саме питанню Почину Світа. Вони в цій темі не зв'язані ані християнськими, ані біблійними поглядами і, очевидно, складені народом дуже давно і в більшій частині самочинно та незалежно. Вони дають матеріал великої вартості для культурно-історичних етнологічних дослідів над Українським народом.

У зв'язку з головною темою праці оця частина Колядок, з якими лучиться ідеологічно багато Щедрівок, утверджує в нас наново погляд, що провідною думкою Українського старовіщого свята Коляди була ідея Різдва, себто зродження Світа і поклоніння Творцеві" [11, 219–220].

Актуалізація особливостей ідеального світотворення, відображених у колядках і щедрівках в атмосфері сакральності, переносить на сучасне людське життя його метафізичність, надихає на подальше формування естетичних ідеалів нації на основі традиційної обрядовості, закладеної в українській народній художній культурі.

Метою дослідження є аналіз сутності колядок і щедрівок, їх розгляд як носіїв закладеного в українській народній художній культурі образу ідеальної світобудови, здатних формувати естетичні ідеали нації, мотивувати людей до впорядкування своїх стосунків і взаємозв'язків.

Виклад основного матеріалу. Жанрову природу, зміст, поетику, специфіку образів та мотивів колядок і щедрівок досліджували науковці О. Афанасьєв, Л. Виноградова, О. Веселовський, М. Глушко, В. Гнатюк, В. Давидюк, О. Дей, М. Дмитренко, С. Китова, Ф. Колесса, М. Костомаров, О. Курочкін, В. Осадча, М. Сумцов, І. Франко, В. Хмель та ін.

У 1887 році видана монографія О. О. Потебні "Объяснения малорусских и сродных народных песен", присвячена цій проблемі [9]. Утім тема образу ідеального світу, зображеного в цих давніх жанрах, у центрі якого знаходиться людина, залишається актуальною і нині. Недаремно в дослідженнях Віктора Давидюка підкреслюється, що для сучасної фольклористики "найзагадковішим жанром була і залишається колядка" [1, 145].

Колядки за функцією і смисловим навантаженням — це словесно-музичні твори, святково-величальні пісні, що виконуються на Різдво, з Різдва до старого Нового року, і мають на меті звеличення

господаря та його родини, а також “накликати на господу та її мешканців милість богів та сил природи, дарувати багатство, добрий урожай, приплід худоби, та віщувати щасливу долю дітям, дівчатам — весілля, хлопцям — козацьку вдачу і успіх у житті” [4, 14]. Колядка походить від імені богині неба Коляди, яка за легендою в цей день народжувала Нове Сонце. Щоб підтримати своє світло, люди хором співали величальні пісні Сонцеві, усім небесним богам — Місяцеві, зіркам, дрібному дощиківі. Такі пісні звалися колядками, адже сонце в них було Колядою. Всі раділи, ходили від хати до хати і поздоровляли один одного з відродженням Сонця, перемогою над темними силами.

Як зазначає Любов Сердунич, автор посібника “Із народної криниці”: “Коляда — богиня неба у давніх українців, мати Сонця, дружина Дажбога, головного бога давніх українців. Її ім’я походить від слова Коло (первісна назва Сонця). Свято Коляди, сонячне, язичницьке (себто народне свято), було настільки популярним, що змусило церкву підпорядкувати цій даті свято Різдва, під час якого виконували колядки (обрядові пісні). Народження Сина-Сонця матір’ю Колядою замінили мотивом народження Сина Божого матір’ю Марією, наш, український, вертеп стали тлумачити як печеру, де народився Ісус. А слова народної пісні “рік новий народився” церковники замінили на “Син Божий народився”. У радянські часи “Син Божий” знову замінили на первісне — “рік новий”. Уся обрядовість різдвяного свята збереглася від предків і повністю несе народний характер, тепер — Вже з домішуванням християнських ознак” [3]. Отже, колядування завжди мало особливу магічну силу і донесло до сьогодення свою раритетну функцію.

Наші далекі предки вірували в першого “показника”, яким мав бути хлопчик, що приходив на різдвяні свята. Кожна українська родина вважала за велику честь його зустріти і обдарувати. А хлопчик мав прославляти у колядках господаря та його сім’ю, розвеселяти їх, створити святковий настрій, адже, за В. Давидюком, “практична функція колядок із найдавніших часів і дотепер у їхній вітальній силі. У ній їхнє основне значення і причина досить тривалого побутування” [1, 160].

Щедрівки — це особливі пісні, за допомогою яких люди намагалися забезпечити гарний урожай, добробут, багатство. Щедрувальникові дійства виконувалися тільки дівчатами (від старого Нового

року до Водохреща). Заходили до хат дівчатам не годилось. Робили це під вікнами осель, господарі у свою чергу обдаровували щедрувальниць. Крім того, вдосвіта на Василя (14 січня) тільки хлопчики оббігали найближчих родичів та сусідів і засівали їхні домівки зернами пшениці або жита, проговорюючи при цьому вітання та побажання господарям, за що господар обдаровував посівальників подарунками. Усі обряди Щедрого вечора (з 13 на 14 січня) мають давній характер. На Щедрий вечір проходили обрядові ігри з масками, що демонстрували веселі забави. Коза, за давніми віруваннями, уособлювала багатство, достаток, допомагала створювати образ ідеальної світобудови (“де коза ходить, там жито родить, де не буває, там вилягає; де коза ногою, там жито копною; де коза туп-туп, там жита сім куп”), тому парубочі колективи ходили з “Козою” і розігрували з нею різні сценки.

До величальних пісень різдвяно-новорічної обрядовості належать і коляди християнського змісту — музично-поетичні твори, що виконуються на Різдво, прославляють народження Божого Сина — Ісуса Христа — і супроводжують різдвяні обрядові дійства. В колядах постійними є мотиви радості, святковості, благоговіння, що створюють образи ідеального світотворення, піднесений настрій і надають різдвяно-новорічному обрядові величального характеру. Коляди християнського змісту можуть виконуватися як дітьми, так і дорослими, і традиційно завершуються декламаційними віншуваннями з побажаннями щастя, здоров’я, достатку господарю і всій його родині. Мелодика різдвяних коляд співна, пов’язана з традиціями церковного співу. В колядках, щедрівках в атмосфері сакральності індивідуум, згідно з уявленнями наших предків про бачення ідеальної світобудови, в центрі якої стоїть людина, наблизений до природи через її ідеалізацію і обожнення [10, 287].

Створений космічний світ ідеальної природи передбачав таку ж ідеальну світобудову для людини. Метафоричне уявлення про ідеальний світ підкреслюється в колядках і щедрівках архаїчними образами неба, води, землі, трьох голубів, які раду радять, світового дерева, яке в колядках представляється віссю Всесвіту і визначається як освоєний людиною космос, в якому немає місця для хаосу: “Коли не било з нащада світа, / Подуй же, подуй, Господи, / Із святим духом по землі! / Тогди не било неба, ні землі, / А но лем било синое море, / А серед

моря зелений явір. / На явороньку три голубоньки,
/ Три голубоньки радоньку радят, / Радоньку радят,
як світ сновати: / “Та спустеме ся на дно моря, / Та
дістанеме дрібного піску; / Дрібний пісочок посіе-
ме ми: / Та нам ся стане чорна земля. / Та діста-
неме золотий камінь, / Золотий камінь посіе ми:
/ Та нам ся стане ясне небонько, / Ясне небонько,
світле сонінко, / Світле сонінко, ясен місячик, /
Ясен місячик, ясна зірниця, / Ясна зірниця, дрібні
звїздочки” [6, 112].

Цікавим є ще один варіант колядкового переказу
“Українське Різдво Світа”, записаний С. Килимни-
ком, в якому в приспіві співається: “Радуйтеся! Ой
радуйтеся, Люде, що вже Світ народився!” (нині це
відомий приспів зі словами “Ой, радуйся, земле,
Син Божий народився!”).

“Ой як то ще було із Нашада Світа. (Після кож-
ного рядка — приспів “Радуйтеся! Ой радуйтеся,
Люде, що вже Світ народився!”).

Ой як ще не було ні Землі, ні Неба,
А що тільки було та Синєє Море,
А посеред Моря — Зелений Явір.
На Явороньку — три Синії Птахи,
Три Синії Птахи та Радоньку радятъ.
Та Радоньку радятъ, як Світ засновати.
Та й пірнули Птахи в Світові Глибини,
Та й винесли Птахи Жовтий Красен-Камінь.
Стало з того каменю та Яснеє Сонце.
Та й пірнули Птахи в Світові Глибини,
Та й винесли Птахи Злоту Павутинку.
Стала з Павутинки Ясна Твердь Небесна.
Ще пірнули Птахи у Світа Глибини,
Та й винесли Птахи Синій Срібен-Камінь.
Став з того Каменю Блідесенький Місяць.
Ще пірнули Птахи у Світа Глибини,
Та й винесли Птахи Золотий Пісочок.
Стали із Пісочку Дрібні Звїздочки.
Ще пірнули Птахи у Світа Глибини,
Та й винесли Птахи та Темного Мулу.
Стала з того Мулу Чорная Землиця,
Та й зросли на Землі Жито і Пшениця,
Жито і Пшениця і всяка Пашниця!” [5, 69–70].

Отже, космічний світ природи створено. Відпо-
відно в такій самій ідеальній картині самодостат-
ньої природи має з’явитися людина.

У давній колядці, зафіксованій В. Гнатюком у
XIX ст., знаходимо паралель “природа — людина”,

а також зміну небесної космогонічно-символічної,
стереотипної тріади з астральними образами сонця,
місяця, зірок, або сонця, місяця, дрібного дощика, на
сімейну ідеальну тріаду: “Ой течут, течут бистрі рі-
ченьки, / На тих річеньках сплавиноченьки, / На тих
сплавоньках по три вершечки: / В першій вершечку
сив соколонько, / В другій вершечку сив зозулень-
ка, / В третій вершечку ластов’ятонько. / Ой не то-
то єсть сив соколонько, / Але тото єсть господаренько.
/ Ой не тото єсть сив зозуленька, / Але тото єсть гос-
подиненька. / Ой не тото єсть ластов’ятонько, / Але
тото єсть їх дитятонько” [6, 116].

Більш відомою нині є щедрівка “Ой, сивая та і
зозуленька”, яка “... всі сади облітала” і потрапляє
у три терми, в яких:

“А в першому — красне сонце,
А в другому — ясен місяць,
А в третьому — дрібні зірки.
Ясен місяць — пан господар,
Красне сонце — жінка його,
Дрібні зірки — його діти” [8, 50].

У колядці “Ой вийду, вийду на круту гору” пі-
сля слів приспіву “Святий вечір, добрий вечір” роз-
повідається про корабель у морі, в якому є три ві-
конця — символ сімейної ідеальної тріади: сонце,
місяць, зіронька. Особливо акцентується на доньці-
дівчині, на ідеалізації її образу:

“А в тім кораблі троє оконців.
Перше оконце — ясне сонце.
Друге оконце — ясен місяць.
Третє оконце — дрібна зіронька.
Дрібна зіронька — Галя дівонька” [7, 129].

Пізніше стереотипності набуває тріада безпосе-
редньо новорічно-різдвяних свят — Різдва, святого
Василя, святого Водохреща: “А що перший праз-
ник — то Різдво Христове. Радуйся! Ой, радуйся,
земле, Син Божий народився! А що другий праз-
ник — Святого Василя. А що третій празник —
Святе Водохреще”.

При визначенні мети колядок і щедрівок ми по-
діляємо позицію О. О. Потебні, що “вітальна сила”
передусім засвідчує ідеалізацію людини та її серед-
овища. Ця думка підтверджується М. Дмитренком:
“дім звеселити” та провістити благополучне, радіс-
не майбутнє через умовну ідеалізацію людини, під-

вишуючи її суспільний статус або господарський стан. За М. Дмитренком, “пророкування “хорошого майбутнього врожаю” хоч і пов’язане з людиною, але трохи відсторонене. Зрозуміло, що первісно цей мотив “дім звеселити” був пов’язаний із “веселощами” сонця, світла і мав сакральне, магично-ритуальне значення. Згодом сакральна складова втратила силу, під тиском соціальних обставин людське життя профанувалося й відповідно залишалася потреба такого оказіонально-мистецького ідеального “звеселяння”. Особливо в умовах зміни “ідеальної” родоплемінної формації на феодално-кріпосницьку з її соціальним гнітом, визиском, безпросвітництвом. Саме тому колядки та щедрівки почали відігравати одну з тих основних функцій: дім звеселити” [2, 38–39].

У пізніших за походженням колядках і щедрівках чітко простежуються процеси соціокультурного становлення етносу, суспільства, цивілізації, що пов’язані “... з формуванням певних архетипів (підсвідоме переживання етнічно-значущих абстрактних символів і архаїчних способів самосвідомості етносів) і комунікативних стереотипів (відносно тривале переживання соціально-значущої символіки та сталі структуровані механізми включення самосвідомості як окремих особистостей, так і певних суспільних груп у загальне коло соціальних взаємодій). Саме вони визначають специфіку мотиваційних модифікацій, а також презентаційних технологій у міжособистісних і міжгрупових комунікаціях” [13, 210].

У колядках і щедрівках відображаються різноманітні форми спільного існування людей, засоби здійснення комунікації. Інституціолізовані форми в процесі соціокультурного становлення набувають неформальної людської згоди, морально дозволяються і навіть заохочуються оточенням. Це проявляється в ігрових, ритуалізованих, художньо за-

барвлених формах випрошування “п’ятака”, інших винагород за колядування чи щедрювання. Проте варто підкреслити, що укорінене в колядках і щедрівках випрошування не є образливим, сприймається природно, як форма впорядкування відносин між людьми у формі подяки й своєрідної допомоги, без загрози дружнім стосункам, які становлять конвенціональну сутність української народної художньої культури.

Зрозуміло, що беззаперечною культурною універсалією, відповідальною за “смісл і якість інтеракції в дії” [14], є діалог, який у цих давніх жанрах здійснюється наживо і протікає за своїми чіткими правилами. Як справедливо зауважує В. Судакова, “діалог — це квінтесенція комунікації, він є життям полікультурного середовища, джерелом існування культурної самоорганізації” [12, 39–52].

Висновки. Отже, здійснений культурологічний аналіз сутності, закладеної в українській народній художній культурі, через розкриття образів ідеальної світобудови у колядках і щедрівках дозволив окреслити деякі риси ідеалізації світу й людини в давніх жанрах. Світоглядні й духовні основи цих культурно-мистецьких об’єктів здатні допомогти сформувати естетичні ідеали нації, зрозуміти вектори руху часу в сучасній картині світу.

Аналіз сутності колядок і щедрівок показав, що їх розгляд в українській народній художній культурі як носіїв закладеного в них образу ідеальної світобудови має вплив на мотивацію сучасної людської спільноти до впорядкування своїх взаємовідносин і взаємозв’язків.

Перейшовши від ідеалізації світобудови з давніх українських традицій у колядках і щедрівках до традиції “дім звеселити”, образ ідеального світотворення у хронотопі української народної художньої культури залишається актуальним нині і потребує подальшого вивчення.

Література / References:

1. Давидюк В. Ф. “Три гості сидять, радоньку радять”: Історична атрибутивність українських різдвяно-новорічних міфів / В. Ф. Давидюк. Крокове колесо: нариси з історичної семантики українського фольклору. — К.: Наук. думка, 2002. — С. 145–170.
2. Дмитренко М. К. Про деякі особливості ідеального фольклоротворення: колядки та щедрівки / М. К. Дмитренко // VIII Культурологічні читання пам’яті Володимира Подкопаса “Національно-культурний простір України XXI ст.: стан і перспективи”: збірник матеріалів Між-

1. Davydyuk V. F. “Try hosti sydyat’, radon’ku radyat’”: Istorychna atributyvnyist’ ukraiyins’kykh rizdvyano-novorichnykh mifiv / Viktor Feodosiyovych Davydyuk. Krokoveye koleso: narysy z istorychnoyi semantyky ukraiyins’koho fol’kloru. — K.: Nauk. dumka, 2002. — S. 145–170.
2. Dmytrenko M. K. Pro deyaki osoblyvosti ideal’noho fol’klorotvorenyya: kolyadky ta shchedrivky / Dmytrenko Mykola Kostyantynovych // VIII Kul’turnohichni chytannya pam’yati Volodymyra Podkopayeva “Natsional’no-kul’turnyy prostir Ukrayiny KHKHI st.: stan i perspektyvy”: Zbirnyk materi-

- народної науково-практичної конференції, Київ, 2–3 червня 2010 р. — К.: НАКККиМ, 2010. — 557 с. — С. 36–43.
3. Етнограф: Правильна послідовність — Різдво, Коляда, Новоріччя, 31.12.2016. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://vsviti.com.ua/ukraine/63586>
4. Зимові свята — в Новий рік ворота / Упор. В. Демиденко, В. Осадча, Н. Плотнік та ін. — Харків: Регіон-Інформ, 2003. — 180 с.
5. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні / С. Килимник. — Вінніпег; Торонто, 1964. — Т. 1. — С. 69–70.
6. Колядки і щедрівки. — Т. 1 / Зібрав В. Гнатюк // Етнографічний збірник. — Т. XXXV. — Львів, 1914. — 269 с.
7. Колядки та щедрівки. Репертуарний збірник народних пісень. Нотне видання / Упор.: Ященко Л. І., Міщенко К. А.; відп. за випуск Степаненко Г. М. — К.: Видавництво, 2005. — 185 с.
8. Колядки та щедрівки: Зимові обрядова поезія трудового року / Упоряд., передм. і приміт. О. І. Дея; нотний матеріал упоряд. А. І. Гуменюк. — К.: Наукова думка, 1965. — 804 с.
9. *Потебня А. А.* Объяснения малорусских и сродных народных песен. — Т. 2: Кодайки и щедрівки / А. А. Потебня. — Варшава, 1887. — 810 с.
10. *Садовенко С. М.* Рецепція ідеального світотворення в українських колядках та щедрівках / С. М. Садовенко // Національні культури у глобалізованому світі: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практич. конф., м. Київ, 6–7 квітня 2017 р. — К.: КНУКиМ, 2017. — 439 с. — С. 279–283.
11. *Сосенко К.* Культурно-історична постать Староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечера / Ксенофонт Сосенко. — Львів: Накладом авт., 1928. — Київ: СІНТО, 1994. — 349, [4] с.
12. *Судакова В. М.* Концептуально-категоріальні засади дослідження проблеми культурної самоорганізації / В. М. Судакова // Самоорганізація і динаміка культури та її особливості в Україні: зб. наук. праць / Відповід. ред. Ю. П. Богущий, Г. П. Чміль. — К.: Інститут культурології НАМ України, 2014. — С. 39–52.
13. *Судакова В. М.* Соціальні конвенції як смислові детермінанти процесу культурної самоорганізації / В. М. Судакова // Культурологічна думка: щорічник наук. праць. — К.: Інститут культурології Національної академії мистецтв України, 2016. — № 10. — 248 с. — С. 207–214.
14. *Тейлор Ч.* Мультикультуралізм і “Політика визнання” / Ч. Тейлор. — К.: Альтерпрес, 2004. — 172 с.
- aliv Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, Kyiv, 2–3 chervnya 2010 r. — K.: NAKKKiM, 2010. — 557 s. — S. 36–43.
3. Etnohraf: Pravylna poslidoavnist' — Rizdvo, Kolyada, Novorichchya, 31.12.2016. — [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://vsviti.com.ua/ukraine/63586>
4. Zymovi svyata — v Novyy rik vorota / Upor. V. Demydenko, V. Osadcha, N. Plotnik ta in. — KH.: Rehion-Inform, 2003. — 180 s.
5. Kylymnyk S. Ukrayins'kyy rik u narodnykh zvychayakh v istorychnomu osvittleni / S. Kylymnyk. — Vinnipeh; Toronto, 1964. — T. 1 — S. 69–70.
6. Kolyadky i shchedrivky. — T. 1 / Zibrav V. Hnatiuk // Etnohrafichnyy zbiryk. — T. KHKHKHV. — L'viv, 1914. — 269 s.
7. Kolyadky ta shchedrivky. Repertuarznyy zbiryk narodnykh pisen'. Nodne vydannya / Upor.: Yashchenko L.I., Mishchenko K.A.; vidp. za vypusk Stepanenko H.M. — K.: Vydavnytstvo, 2005. — 185 s.
8. Kolyadky ta shchedrivky: Zymova obryadova poeziya trudovoho roku / Uporiad., peredm. i prymit. O. I. Deya; notnyy material uporyad. A. I. Humenyuk. — K.: Nauk. dumka, 1965. — 804 s.
9. *Potebnya A. A.* Ob'yasnenyya malorusskykh y srodney narodnykh pesen. — T. 2: Kodyadky y shchedrovky. — Varshava, 1887. — 810 s.
10. *Sadovenko S. M.* Retseptsiya ideal'noho svitotvorennya v ukrayins'kykh kolyadkakh ta shchedrivkakh / Svitlana Sadovenko // Natsional'ni kul'tury u hlobalizovanomu sviti: zb. materialiv Vseukr. Nauk.-praktych. konf., m. Kyiv, 6–7 kvitnya 2017 r. — K.: KNUKiM, 2017. — 439 s. — S. 279–283.
11. *Sosenko K.* Kul'turno-istorychna postat' Staroukrayins'kykh svyat Rizdva i Shchedroho Vechera / Ksenofont Sosenko. — L'viv: Nakladom avt., 1928. — Kyiv: SINTO, 1994. — 349, [4] s.
12. *Sudakova V. M.* Kontseptual'no-katehoriial'ni zasady doslidzhennya problemy kul'turnoyi samoorhanizatsiyi // Samoorhanizatsiya i dynamika kul'tury ta yiyi osoblyvosti v Ukrayini: Zb. nauk. prats' / Vidpovid red. YU. P. Bohuts'kyi, H. P. Chmil'. — K.: Instytut kul'turolohiyi NAM Ukrainy, 2014. — S. 39–52.
13. *Sudakova V. M.* Sotsial'ni konventsii yak smyslovi determinanty protsesu kul'turnoyi samoorhanizatsiyi / Valentyna Sudakova // Kul'turolohichna dumka: shchorichnyk naukovykh prats'. — K.: Instytut kul'turolohiyi Natsional'noyi akademiyi mystetstv Ukrainy, 2016. — № 10. — 248 s. — S. 207–214.
14. *Taylor CH.* Mul'tykul'turalizm i “Polityka vyznannya” / CH. Teylor. — K.: Al'terpress, 2004. — 172 s.

Садовенко Светлана Николаевна

Образ идеального мироздания в украинской народной художественной культуре: колядки, щедровки

Аннотация. В статье проведен культурологический анализ сущности, заложенной в украинской народной художественной культуре, посредством раскрытия образов идеального мироздания в колядках и щедровках.

Установлено, что в эру развитых информационных технологий, глобальной компьютеризации производства, интенсивного воздействия различных культур друг на друга атрофируются и уходят в реликтовые сферы жизни общества особые внутренние механизмы, заложенные в традиционной культуре, иначе оцениваются жизненные позиции и заново открывается и воспринимается окружающий мир. Актуализированы проблемы понимания мировоззренческих и духовных основ народной культуры, подчеркнута необходимость сохранения традиционных форм культурного общения, а также закономерности понимания временно-пространственного единства первобытной культуры и современной.

Определяются качества и свойства типологических форм рассматриваемого явления. Показано, что в украинской народной художественной культуре идеальное творение мира ярко презентуется в величальных песнях рождественско-новогодней обрядности, к которым относятся колядки и щедровки. Обосновывается, что мировоззренческие и духовные основы, заложенные в данных культурных объектах, а также оценка временно-пространственного единства помогают понять векторы движения времени в современной картине мира.

Раскрыто главную особенность этих древних жанров, которую представляет заложенный в них неисчерпаемый смысл, заключающийся в идеализации образа человека в габитусе (виде) трех поколений — старшего (деда и бабы), среднего (отца и матери) и младшего (детей). Значительное место в колядках и щедровках отводится почитанию предков, так называемому

культу уваження предків, культу Рода, що являється специфічною сферою, в якій акумулюється конвенційний досвід.

Аргументується, що поставлена тема являється актуальною, потребує особого уваги та подальших наукових досліджень в сучасній культурології. Сделан вывод, що виявлення сутності колядок і щедрівок, їх розгляд як носіїв закладеного в них образу ідеального мирозданія мотивує людське суспільство до упорядкування своїх взаємозв'язків та взаємозв'язків.

Ключевые слова: українська народна художественна культура, колядки, щедрівки, фольклор, ідеальне мирозданія, конвенційний досвід.

Svitlana Sadovenko

The image of the ideal outlook in Ukrainian folk art culture: carols, shchedrivka-songs

Summary. In the article the author analyses the cultural essence, which is inside Ukrainian folk art culture, AND is implemented through the reveal of images in ideal outlook in carols and shchedrivka-songs.

It is presented that in the era of advanced information technology, computerization of global production, rapid and intense influence of different cultures on each other, special internal mechanisms in traditional culture is rotting off; people value the world around and their outlook in different way and they open the world newly by themselves. The questions of outlook understanding and spiritual foundations of national culture, the questions of necessity of saving traditional forms of cultural communication and understanding the time-space unity of old culture and modern life are raised.

The article touches features and attributes of typological forms of the phenomena, which is under research. It is displayed, that in Ukrainian art culture the perception of ideal world creation is brightly presented in greeting songs of Christmas and New Year rites, which also include carols and shchedrivka-songs. World outlook and spiritual foundation, which is on the base of cultural and art objects, time-space unity value help to understand the direction of world development. The main feature of those ancient genres is in idealization of a person in three generation — the older (grandfather and grandmother), middle (father and mother) and younger generation (children). The main place in carols and shchedrivka-songs belongs to high respect of elder generation, worship of ancestors, and worship of Family that is specific area in which conventional experience is accumulated.

It is proved that the subject, touched upon, is of current interest and needs special investigation and further scientific research in modern cultural points of view. Detection of the essence of Christmas song, carols and shchedrivka-songs, their consideration in the Ukrainian folk art culture as the bearers of the image of the ideal universe embodied in them, can influence the motivation of the human community to self-order its relationships and interrelations.

Key words: Ukrainian folk art culture, Christmas song, carols, shchedrivka-songs, folk art and folklore, ideal world outlook, conventional experience.